

Anna Bernat

(1846 —)

Czarna Eliza

psychodramat dla jednej aktorki

rysunki wykonała
Bogna Stefańska

ATHANOR warsztaty psychotroniczne
Warszawa 1990

30.511

Alc. 18.0821

CZARNA MSZA jest monodramatem, to znaczy utworem dramatycznym, przeznaczonym do wykonywania na scenie przez jednego aktora lub – jak w tym przypadku – przez aktorkę. Akcję dramatyczną stanowi demoniczny obrzęd na cześć Zła, który kończy się jego wyrzeczeniem i przejściem bohaterki utworu na stronę Dobra. W finale monodramatu następuje uzdrowienie z psychozy, dokonane na drodze szczególnej, ezoterycznej autoterapii.

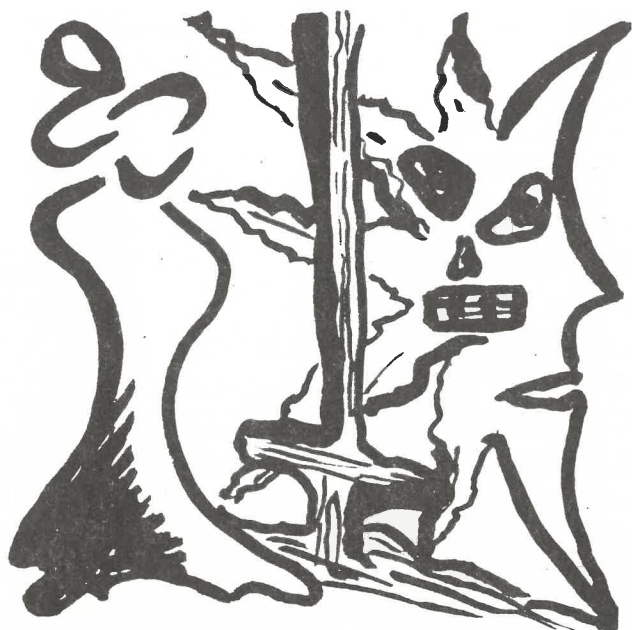
Niezwykła to terapia, ale też na osobliwą chorobę cierpi bohaterka CZARNEJ MSZY: jej chorobą jest zła miłość. Bo miłość bynajmniej nie zawsze uszlachetnia i uszczęśliwia. Czasem deprawuje, prowadzi do upodlenia, obłądu, zbrodni i zagłady. Ofiarą takiej diabolicznej miłości jest na przykład don José, zakochany w pięknej Carmenie. Inaczej niż w operze Bizeta, w CZARNEJ MSZY nie dochodzi do śmierci obojga kochanków. Już na początku okazuje się, że on nie żyje. Pośrodku sceny widzimy jego zwłoki okryte kirem. Ona pozostaje żywa, lecz do życia nie zdolna – opętana przez złego ducha namiętności, która nadal spala jej ciało i duszę. Musi z niej się wyzwolić, za wszelką cenę, bo stawką jest życie. Staje do walki ze sobą. To, co ją otacza, jest także nią samą: ołtarz Szatana i martwy kochanek są projekcją obłądu bohaterki rzutowaną na świat zewnętrzny. Osieroconej kochance nie obca jest szczególna poetyka czarownictwa, nekromancji i satanistycznej obrzędowości. Widzimy jak staje się czarownicą – wedle wszelkich dawnych wzorów, ale też bez żadnych dosłownych cytatów. Pod tym względem utwór Anny Bernat jest najzupełniej oryginalny.

CZARNĄ MSZĘ wystawiono w warszawskim Teatrze Stara Prochownia (dyrektor: Wojciech Siemion) w sezonie 1988-89, a jej wykonawczynią była Helena Wilda Kowalska.

E. Adamas

fot. Jerzy Walczak

(Na pierwszym planie niski katafalk z czarną trumną, na niej świece, kielich mszalny, kwiaty, kadzielnica. Aktorka w stroju żałobnej wdowy.)

Do wszystkich wiernych na widowni

Odkryłam tę wiarę nagle
dzięki podarunkowi samego Szeloszeta –
dzięki serdecznej nienawiści

tej która miała wypełnić mnie jak święta smoła
ale przez otwarte oczy widać było
że to jeszcze nie koniec
ten święty niepokój
sypały się iskry wiekuistego szczęścia
gorączkowo chwyciłam je
i oddawałam rozstępującej się pod stopami ziemi

Jeszcze nadzieja płomiennym słowem
osmałała moje i tak już wypalone oczy
jeszcze czarne litery którymi kreśliłeś moje imię
jak rozżarzone węgle przesypywałam w dłoniach
– ale już wiedziałam: czeluście twoich ramion
zapraszały do nieistnienia

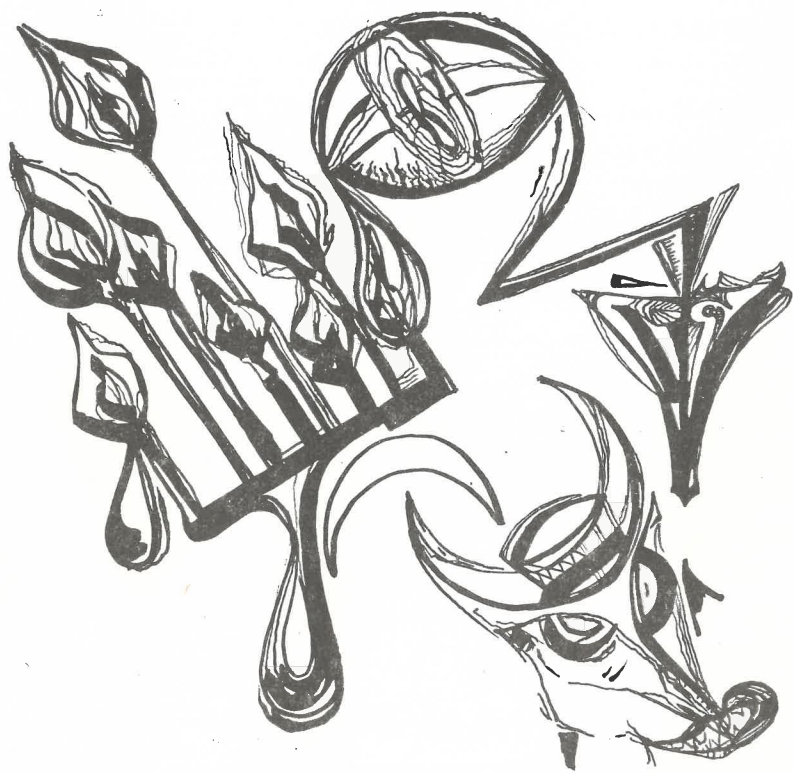
(zapala świece)

Jestem twoją kapłanką –
na chwałę twoją
stworzyłam te przeczyste lasy i doliny
pełne rozpustnych marzeń

Na chwałę twoją
zbudowałam wielki dom
w którym ukryłam moje ciche piekło
i powierzyłam je czterem wyuzdanym z myśli
ścianom

Już wtedy byłeś prawie martwy

Umierałeś powoli
z godziny na godzinę zbierało ci się
na tę miłosną śmierć.
Serce jakby nigdy nic przestawało odczuwać.

Pod pręgierzem twoich ust
wdrapywałam się na szczyt
najwyższej góry wołając:

życie jest dymem który opuszcza stopy
umarłego Boga!

Niespokojne ptaki zastygały w locie i nawet wiatr
nie ośmiał się oddychać
kiedy wyłam do księżycy
a on nic – zajmował się swoją pełnią
i nawet nie wiedział że istnieję

Palec szatana nie spuszczał ze mnie oka

Modlitwa przed mszą

Modłę się
o sen czarny i potężny
o kamienne łzy, drewniane łzy
o ręce we śnie szczere i silne
o wielkie łzy, martwe łzy
o dotyk z tamtej strony ciemności
o rozkoszne łzy, dźwięczne łzy

Spowiadam się
z pustyni która po tobie
nie wie jak i dokąd?

Ręką scałowaną do kości
kreślę znak trójkąta
aby ta spowiedź przyniosła upragnione światło

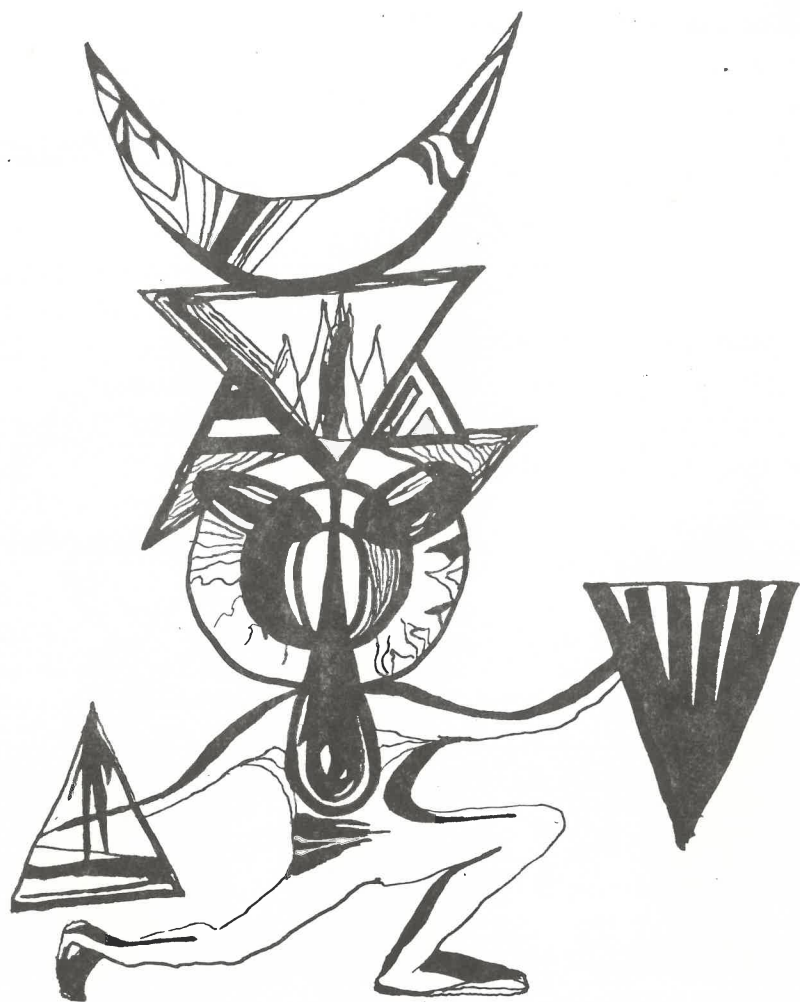
Niechaj każda żyłka moich słów
wypełnia się ponownie krwią
abym godnie mogła oczyścić myśli
ze wszystkiego piekła dni naszych

Spowiadam się ze wszystkich przepaści
które we mnie
spowiadam się ze wszystkich skrzydeł
które unosiły mą duszę
które służyły naszemu Władcy
gdy próbował mierzyć się z Bogiem

Spowiadam się że bezlitośnie zrywałam kwiaty
z drzew zakazanych
i nie mogę żałować – tak mi dopomóż
diable który bogatemu
dziecko kołyszysz.

Ofiarowanie

O, bluźnierco, nawet kiedy przymilasz się
odgryzasz mi usta
a potem broczysz w mojej ślinie
szukając języka prawdy.

Kocham cię, namiętności –
w milczeniu przełykasz moje słowa
gryząc po kawałku – jakby były przeznaczone
na udławienie twoje.
Oto mój zatruty chleb – czarna siła –
z czarnej mąki zaczynianej moczem –
to Ofiarowanie godne Szatana.

Śmiał się z nas Władca naszych pragnień
„Drżycie przekłęci – wołał – drżycie z rozkoszy
niech wam dane będzie przeżyć rajskie piekło”
– oto słowo szatańskie.

Chwała twej wspaniałomyślności
Władco w wizerunku Kozła!

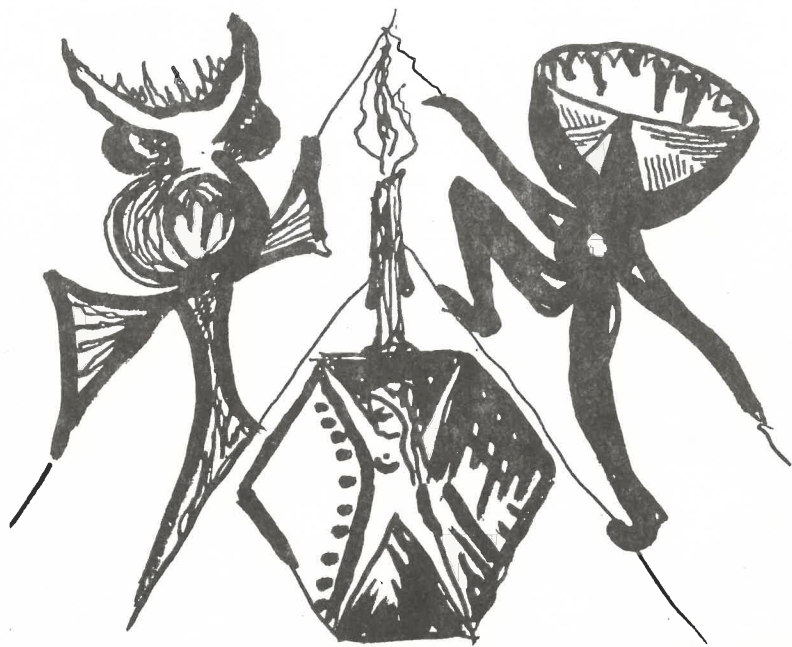
A teraz rozpal zioła diable jednoręki
aby nikt nie przystąpił do mnie i nie oglądał
osłoń mnie przed czarnym okiem świata
i tańcz tańcz dla mnie bolesnej

(sypie kadzidło na węgle)

Moje gardło rozpalone od nawoływania ciebie
Wyplułam się już z resztek śliny
– jakieś półsłowa jeszcze
żeby ludziom powiedzieć „dzień dobry”
To ja – jedna Myśl o tobie – rozogniona jak
wnętrznosci ptaka który oblatywał słońce

(pochyla się nad kielichem mszalnym ustawionym na trumnie)

Zapach wiosny wypełnił całe miasto
piekło bólu przyszło samo z siebie
obdarzaliśmy się szczerymi wzniosłymi obelgami
z których wypadały zęby, włosy, paznokcie –
wprost do mojego kielicha.
Dziś piję ten grzeszny napój.

(wypija)

Moja miłość jak maligna
biegłam do ciebie – portier schwycił mnie za rękę –
dokąd to pani dokąd? – do lekarza dyżurnego
winda nie czynna, nogi drętwe
nie mam już nic do zrobienia:
usta przekłete, czarna narzeczona
pustookie dłonie, rozłupane piersi

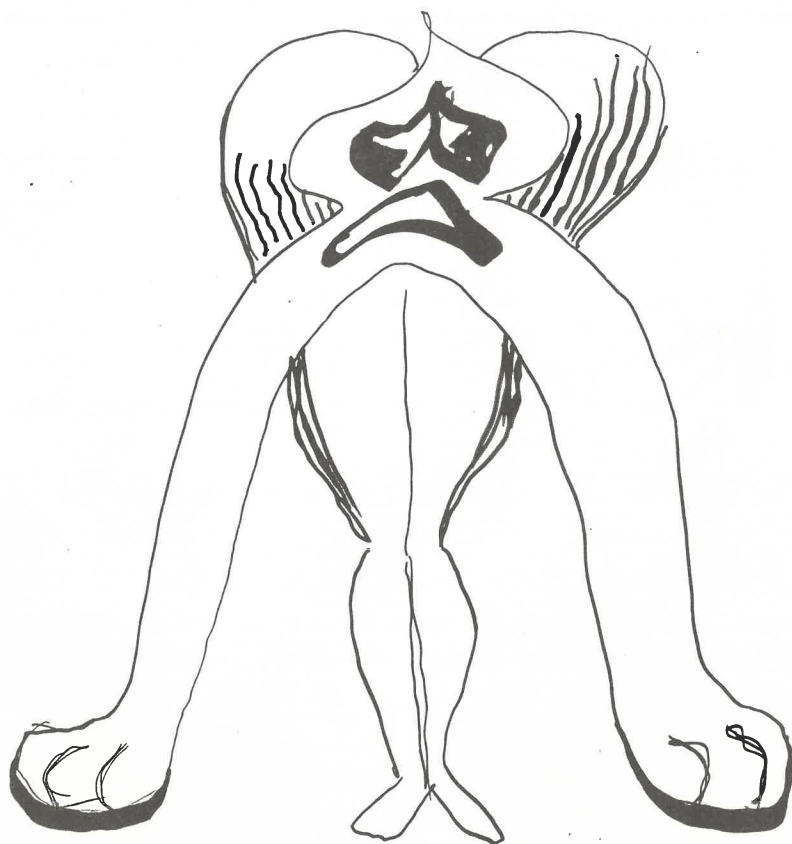
Jakie było twoje ostatnie słowo?

Pękają szklanki szkło trzeszczy
lustro leci
wiem że tu jesteś... niewidzialny? może i niewidzialny?
dla mnie świecisz – wróć... głos zaklina
ja do ciebie... jak ty przeźroczysta
ośmielona winem
czarną winą

Ukojenie

Jesteś tu, wiem że jesteś
owiany chłodem
pachnący mną
osaczasz mnie zniewalas

(bierze z trumny bukiet kwiatów i przyciska do siebie)

Zabierz tę różę, kłujesz...jestem zmęczona
wyję do księżycy
aż łańcuch trzeszczy

aż buda się trzęsie
a ty gdzie?...gdzie...

Zaśpiewam ci piosenkę posłuchaj...

Co, co mój umarlaku słodki
co tak ci we mnie dogadza
że powracasz
że nie możesz od tej ziemi
oderwać się do tej wiecznej szczęśliwości

Co widzisz we mnie
co co co?
czyż w tej czerni jestem wreszcie ładna?
a może wypiękniałam tak po tobie?
wyplakałam i wypiękniałam co?
Wiem że tu jesteś
do czasu pogrzebu duch od ciała nie odejdzie

Nie ma nic wiecznego na tej ziemi
a może wiatr?
a może ten błękit w prześwitującej bluzce – ta miłość?

Byłeś moim żywiołem – moim przeklętym ogniem
nie znałam innego
który mógłby ci dorównać

O, mój przeklęty
modlę się do ciebie
i niech ta Msza rozwiąże mi język
i niech pojedna nas w wiecznej nienawiści
i doprowadzi do piekielnej nieśmiertelności
spopielonych przez własną krew

Żar przeświecał przez nasze ciała
– chcieliśmy być jednym prochem
teraz i w godzinę śmierci.

Kiedy milczysz – moja dusza
ze świętym wizerunkiem kozła
ciemnieje
przyjdź uspokój to przerażone zwierzę we mnie

Czekam na ciebie jak noc
przeszywana błyskami czeka
na ten ostatni grom
na ukojenie swoje

Patrzę jak umiera we mnie miłość
rozkładałam moje ciało na kamiennym ołtarzu

Już słyszę jak we mnie na to ofiarowanie
szykuje się broczące krwią zwierzę
kopytami chwiejnymi dające znać o swojej klęsce

Wskrzeszenie

Czarne pieluchy suszą się na wietrze
obojętne myśli na płonącym sznurze złości
Dlaczego ostygłeś? Z nietrwałego ognia
było twoje ciało – występne – nic więcej

Ja, twoja kapłanka
pisałam płomiennym palcem na niebie i ziemi
twoje przeklęte imię
Nienawidziłam cię bardziej
niż Bóg tego który pierwszy zdradził

Ja jedna byłam tak blisko, że mogłam
widzieć jak z twoich oczu wybiegają krwawe łzy
choć byłeś śmiechu wart
z tą swoją grzywą
z tymi pazurami drapieźnie wbitymi
w moje rozgrzane do białości piersi
– płakałam na twoją chwałę

I zmieniała drzewa w jęzory ognia
moja magiczna moc
nazywałam cię Sercem
a ty byłeś ledwie kawałkiem biernego mięsa

Włókłam cię za sobą jak wilczyca upragnioną zdobycz

Przyjdź, przeklęty, w mój ogień wieczny
osusz lubieżne łzy które toczą się po moich dłoniach
niezgoda między Bogiem a mną przyoblekła się
w błądą chustę wyczekiwania – życie nieskończone

Wstań – zatańcz na tej ziemi
na tym obłoku wiecznej śmierci
gdzie jej zaraza dotyka wszystkich
żywy u martwego rozpoznaje znaki szczególne
i chwyta za czarny miecz
ale śmierć rozpalona żądzą
żyje

Ty jeden – otwierałeś we mnie to co najtajniejsze
nagą kąpałeś mnie w swojej przeklętej rzece
nazwałam cię miłością – aleś miał woń spalenizny

*(końcem drewnianego drąga z całej siły uderza w wieko
trumny – tam gdzie wewnątrz mogłoby znajdować się
serce zmarłego)*

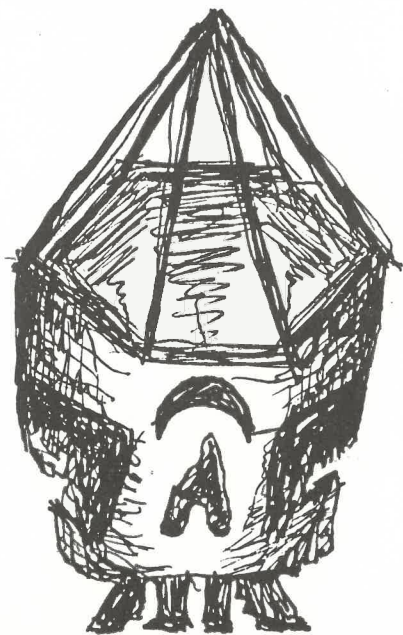

I rozzwoniły się piekielne łańcuchy
słysząc ujadanie wściekłych psów
i oto w samym środku nocy zaświeciło bolesne słońce

A gdy ranne wstaną zorze
ty jak mały czupurny kogut wskoczysz radośnie na płot
potrząsając grzebieniem ozdobionym resztkami krwi

Nie ma cię nawet na dnie mojej cierpliwej pamięci
– uczynić na swych piersiach znak trójkąta
na znak skruchy
uczyniże

Jestem twoją kapłanką
z rozkoszą bluźnię pod gołym niebem
i widzę jak noc jaśnieje
a moja miłość – soczysty dumny szatan
wreszcie dała mi wolność.

I krew przestała się burzyć
ciało stygnie, jeszcze ledwie ogniki
w błędnych oczach w wyszczerzonych zębach

Modlitwa po mszy

Zamknij się bramo wiecznego niepokoju
czarny rękopis ciskam Bogu do stóp
noc wszystkimi gwiazdami
sypie się na moją głowę

Kur pieje – myśl o tobie łaskocze moje usta
po trzykroć zapieram się ciebie

Na twojej trumnie układam biały bochen chleba
rozdaj go swoim czcicielom przeczenia

Ite, Missa est!

(zza sceny słysząc dzwonek do drzwi)
(aktorka wstaje z klęczek, podchodzi do kulisy)

A, to panowie? Bardzo proszę, już można zabrać trumnę.

(do publiczności)

Ite, Missa est.

Dotychczas wydane książki Anny Bernat:

BIAŁA WYSPA

Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza

Warszawa 1978

NIEPOKOJE STAREJ NOCY

Iskry

Warszawa 1984